

DR. DOMONKOS JÁNOS

ny. iskolaigazgató, irodalomtörténész

Budapest

„Két nép hű fia”

– EMLÉKEZÉS PÁVEL ÁGOSTONRA SZÜLETÉSÉNEK 116. ÉVFORDULÓJÁN –

A Magyar Irodalmi Lexikon (II. kötet, Akadémiai Kiadó, Bp. 1965. 452.) a következőképp összegzi életútját, munkásságát: „Pável Ágoston (Vashidegkút, 1886–1946, Szombathely) költő, műfordító, etnográfus. Középiskoláit Szentgotthárdon, Szombathelyen, az egyetemet Budapesten végezte. 1911-ben tanári, 1913-ban bölcsészdoktori oklevelet szerzett. 1911-től Tordán, 1913-tól Dombóváron, 1919-től Szombathelyen volt tanár. 1924-től vezetője a Vasvármegyei Múzeum Könyvtárának, 1928-tól néprajzi tárának is. 1933-ban megindította a Vasi Szemle c. folyóiratot, mely később Dunántúli Szemle címmel jelent meg. 1941-ben a szegedi egyetemen a délszláv nyelv és irodalom tárgykörében magántanárrá habilitáltak. Nyelvészeti munkásságának fő területe a Mura vidéki szlovén nyelvjárás volt. Kiváló ismerője és fordítója a szlovén irodalomnak is. Írásaiban erősen vonzódott a szegények, az egyszerű emberek problémáihoz.”

Népi ihletettségének egyik megtestesítője a tájszeretet. Nem öncélúan ábrázolja a tájat. Érződik a táj és az ember kapcsolata. Nem pusztán a táj külső képének leírását adja: a táj életének megjelenítésére törekszik. Szemlélése közben egyrészt gyermekkorának falusi élményei törnek elő, másrészt nála a természet és táj sokszor szinte a szegények sorsát szenvedti:

„– Kilencen voltunk, kicsinyek-nagyok
S anyánk
nyári vasárnap-délutánokon
kijárt velünk a kakukkfűves erdőszélre.
... Aztán leültünk és anyánk mesélt
Olvadt aranyként csorgott ajkáról a szó.
... s vasárnapról vasárnapra lázasan lestük
Mátyás király legendás érkezését. –”

„*Anyánk mesélt az erdőszélen*” c. biblikus dalából is kiemelkedik a művészi tájleírás, és mint a verscím alá írt dedikációjában (1932) kiviláglik, hogy fontos szerepet szán a Mátyás király-kultusznak is, mely nemcsak a magyar, hanem a szomszédos szlovén néphit alakja is: „A szlovén néphit szerint Mátyás király nem halt meg, hanem a Peca-Planina (a szlovén hegyek: gora, a magasabbak: planina) mélyén alszik fekete seregével. A legendás aranymadár szavára egyszer majd megnyílik a hegy, Mátyás elővágtat seregével, és meghozza az Igazság aranykorszakát.”

Témaköre rendkívül sokrétű. Megpendíti lantja húrjait a családi érzés, a szerelem, az egyéni sors, a szociális igazságtalanság, a társadalmi bajok, a természet, de megihleti önmaga boldogtalansága, sőt a halál gondolata is. Az „Én is meghalok”-ban megmondja, hogy személyesen vett részt a halált osztogató I. világháborúban, „A nagy hajtóvadászat hullás lövészárkaiban.”

Születésének 116. évfordulóján megközelítő képet sem nyújthatunk írásunk szűkre szabott keretei között: a költőről, a műfordítóról, a néprajz- és irodalomtudósról, folyóiratszerkesztőről és az emberről. Csak említést tehetünk a nyelvészről, a tanárról, a könyvtár- és

folyóirat alapítóról, a múzeumvezetőről, művelődéspolitikusról, a polgári humanistáról, aki Illyés Gyula szerint: „Két nép hűséges fia.”

Életműve alapul szolgál Vas megye jelenlegi közművelődési intézményeinek, egyetemének, a Berzsényi Dániel Megyei Könyvtárnak, a Savaria Múzeumnak, igényessége példa a Vasi Szemle szerkesztésében. Alkotásainak szellemisége máig ható erő.

Két nyelven azonos eszmék, humánus és haladó célok szolgálatában: Pável Ágoston életműve bizonyítja, hogyan lehet egyszerre szolgálni a szülőházát, Magyarországot, és örizni a nemzetiségi tudatot, segíteni a másik anyanyelv, a másik kultúra, a szlovén jelenlétét.

Szombathelyi születésű lévén lettem tanulója a Magyar Királyi Állami Faludi Ferenc Gimnáziumnak az 1941–42-es iskolai évben. Ebben a Faludi Ferenc reálgimnáziumban tanított az akkor már városszerzte köztisztelőben tartott *dr. Pável Ágoston* tanár úr, akinek alakját naponta láthattuk is, de akinek széles körű munkásságáról, alkotói tevékenységéről csak később tudtam meg egyre többet és többet. Büszke vagyok arra, hogy bár csak gimnazista kisdíakként, de személyesen láthattam, ismerhettem meg őt, mint gimnáziumi tanárunkat, az akkor új, modern iskolaépületben. Nem is gondoltam még akkor, hogy a páveli életmű kutatása, megismerése és népszerűsítése végigkíséri egész életemet. Ennek révén van birtokomban sok tucat irodalomtörténeti értékű, kézzel (géppel) írt, hozzám címzett levél, melyek Pável Ágostonról szólnak, melyek közül is kiemelkedik levélváltásom Illyés Gyulával, akit irodalomtörténeti kutatásaim során arra kértem fel, hogy írja meg emlékeit egykori dombóvári gimnáziumi tanáráról, Pávelről. Szíves felkérésre először csak ezt a válaszlevelet kaptam: „Kedves Barátom! Köszönöm levelét. Pável Ágostonról igen szép emlékeim vannak; boldog leszek, ha hozzá méltóan megírhatom. Most azonban igen sok a gondom, bajom, munkám is. Azt kérem, hogy szíves felszólításának később tehessek eleget. Őszinte rokonérzésekkel: Illyés Gyula, 1967. I. 5.”

Aztán sor került Illyés lírai visszaemlékezésére. Két nép hú fia (A tanár nevezte így egykori nevelőjét) a Jelenkor 1975. évi 7. számában adta közre személyes vallomását Pávelről, amelyben már a dombóvári emlékek mellett a szombathelyire is rátér. Máig boldog vagyok, hogy közreműködhettem abban, hogy az egész Pávelről szóló szakirodalom egy gyöngyszeme megszületett a halhatatlan Illyés Gyula tollából.

E mostani sorok is jelzik, hogy életutamon örömmre végigkísér Pável Ágostonnal, alkotásaival foglalkozó irodalmi tematikám.

TISZTELETTELJES KÉRÉS ELŐFIZETŐINKHEZ!

Bízunk abban, hogy továbbra is töretlen támogatói, előfizetői maradnak lapunknak. Ennek reményében kérjük minden kedves Előfizetőnket, régieket és újakat, hogy a 2003. évi előfizetési díjat, amely változatlanul 1000 forint, az alábbi számlára befizetni szíveskedjenek: OTP Csongrád Megyei Igazgatóság, Szeged, Módszertani Közlemények, 11735005-20003933.

Köszönjük megértésüket és támogatásukat.

A MÓDSZERTANI KÖZLEMÉNYEK SZERKESZTŐSÉGE ÉS KIADÓHIVATALA